

חמשה דברים אירעו את אבותינו בתשעה באב

בגללם? אז האור החיים משוכנע שהעונש למשה היה מפני שאם תלמיד עושה טעות אז לרב יש אחריות על זה. ומשה היה רבן של ישראל. ממילא משה היה אחראי לטעות של ישראל. תלמיד שגלה מגלין רבו עמו. רק יהושע וכלב הוצאו מהכלל של הגזירה. אבל הרי התשובה היא בוודאי יעילה. ומשה רבינו היה אדון הנביאים ולו התגלה הסוד של תשובה. כמו שהודעת לענו מקדם. הקב"ה אז גילה למשה את י"ג מדות של רחמים. אמנם משה עשה טעות. אבל הרי תשובה היא יעילה לתקן את הטעות. התירוץ הוא שאם הקב"ה היה מקבל את התפלה של משה אז כל ההיסטוריה היהודית הייתה משתנית. ולמה שההיסטוריה היהודית לא תשתנה? זו קושיה טובה. אנו לא יודעים. זה רצון הבלתי נחר של ה'.

אנו מדגישים שהחורבן היה מונח בתוך הגזירה של אבותינו שלא ייכנסו לארץ. שלולי גזירה זו בכלל לא היה חורבן. אם הסיפור של המרגלים לא היה קורה אז בכלל לא היה חורבן. החורבן כבר היה מונח בגזירה על אבותינו שלא ייכנסו לארץ.

נלכדה ביתר. מה היה הצרה של ביתר? שהרבה יהודים נהרגו. הרומאים אז כבשו הרבה ערים. הם כבשו את כל הגליל וכל יהודה. אז למה המשנה מציינת דווקא ביתר? שביתר חרב בתשעה באב. רש"י אומר עיר גדולה והיו ישראל דרים בה. אבל אנו בכל זאת לא מבינים. רק ביתר חרב אז? התירוץ הוא כשביתר נפל אז המרד נכשל. במרד בר כוכבא היו כבר מכינים את עצמם לבניין בית המקדש. בר כוכבא היה מלך רק לשלוש

מה קרה בתשעה באב? המשנה אומרת: **בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ וחרב הבית בראשונה ובשניה ונלכדה ביתר ונחרשה העיר.** תשעה באב נהיה היום המיועד לחורבן בית המקדש מכיוון שבתשעה באב נגזרה גזירה על אבותינו שלא יכנסו לארץ. נראה לפרש שיכול להיות קשר פנימי אחר בין הגזירה על אבותינו שלא יכנסו לארץ לחורבן הבית. שאם לא הייתה גזירה זו אז משה רבינו היה עובר את הירדן ואז בית המקדש לעולם לא היה נחרב. הסיבה למה הקב"ה סירב לתפילת משה היה מחמת חטא המרגלים. הקב"ה אפילו מנע את משה מלהמשיך להתפלל. **אל תוסף דבר אלי בדבר הזה.** משה רבינו לא היה יכול להיכנס לארץ ישראל. אם משה רבינו היה נכנס לארץ ישראל אז לא היה חורבן בית המקדש. המשנה לא מדברת על הגזירה שמשה לא ייכנס לארץ ישראל. המשנה מדברת על הגזירה על אבותינו שלא ייכנסו לארץ ישראל. למה משה לא היה יכול להיכנס לארץ ישראל? יש בזה מחלוקת בין המפרשים. יש אומרים שזה מחמת מי מריבה. יש אומרים שזה לא מחמת מי מריבה. האור החיים אומר שזה לא מחמת מי מריבה. אלא זה היה מחמת גזירת המרגלים. היוצא מן הכלל של גזירת המרגלים היה רק יהושע וכלב בן יפונה. משה לא הוזכר כיוצא מן הכלל של גזירת המרגלים. וכשמשאמר אמר עעברה נא ואראה את הארץ הטובה הזאת והלבנון, הקב"ה אמר אל תוסף דבר אלי. ומשה אמר ויתעבר ה' בי למענכם. למה זה למענכם? אם זה מפני שמשה רבינו הכה את הצור במי מריבה אז למה זה למענכם? ומשה אמר גם בגללכם. למה זה בגללכם? למה זה

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

שנים. אבל הם היו כבר עסוקים בבניין בית המקדש. וכשנלכדה ביתר אז היהודים הפסידו את המלחמה.

הרמב"ם אומר מה שרש"י אומר, אלא שהרמב"ם הוסיף על זה. הרמב"ם בפרק ה' הלכות תעניות הלכה ג' אומר: וְתִשָּׁעָה בָּאֵב מִשָּׁה דְּבָרִים אֲרָעוּ בּוֹ. נִגְזַר עַל יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר שֶׁלֹּא יִכְנָסוּ לָאָרֶץ. וְחָרַב [ב] הַבֵּית בְּרֵאשׁוֹנָה וּבְשֵׁנִיָּה. וְנִלְכְּדָה עִיר גְּדוּלָּה וּבֵיתָר שָׁמָּה וְהָיוּ בָּהּ אֲלָפִים וּרְבָבוֹת מִיִּשְׂרָאֵל - זֶה מֵה שֶׁרִשְׁשִׁי אָמַר. עַד פֶּה הֶרְמַב"ם הוּא כְּמוֹ רִשְׁשִׁי. - וְהָיָה לָהֶם מֶלֶךְ גָּדוֹל וְדָמוּ כָּל יִשְׂרָאֵל וְגִדּוּלֵי הַחֲכָמִים שֶׁהוּא הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. וְנִפְּלָ בְּיַד הָרֹמָאִיִּים וְנִהְרָגוּ כָּלָם וְהָיְתָה צָרָה גְּדוּלָּה כְּמוֹ חֶרֶבֶן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. כִּנְרָאָה שֶׁגַם הֶרְמַב"ם הָיָה מוֹטָרָד בְּשֵׁאלָה לְמָה מְצִינִים דּוּקָא חוֹרְבֵן בֵּיתָר? הָרִי הִרְבָּה עָרִים נִחְרְבוּ. בְּבֵיתֵר הָיִיתָ אוֹכְלוֹסִיָּה גְּדוּלָּה. הֶרְמַב"ם אָמַר שֶׁהָיוּ בָּהּ אֲלָפִים וּרְבָבוֹת מִיִּשְׂרָאֵל. וְכָל הָאוֹכְלוֹסִיָּה שֶׁל בֵּיתֵר הוֹשְׁמָדָה עַל יְדֵי הָרֹמָאִים. אֲבָל יֵשׁ בְּזֶה עוֹד דְּבַר. בַּר כּוֹכְבָא נִהְרָג. הָיָה לָהֶם מֶלֶךְ גָּדוֹל וְדָמוּ כָּל יִשְׂרָאֵל וְגִדּוּלֵי הַחֲכָמִים שֶׁהוּא הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. דְּבַר זֶה עֲצָמוּ הוּא סִיבָה טוֹבָה לְתַעֲנִית. שְׂרָבִי עֲקִיבָא לֹא עָשָׂה טַעוֹת לִגְבִי בַר כּוֹכְבָא. כְּשֶׁרָבִי עֲקִיבָא אָמַר עַל בַּר כּוֹכְבָא דֶּרֶךְ כּוֹכֵב מֵעֵקֶב רַבִּי עֲקִיבָא לֹא עָשָׂה טַעוֹת. בְּפוֹטְנָצִיָּה בַר כּוֹכְבָא הָיָה יָכוֹל לִהְיוֹת מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. אֲבָל בַּר כּוֹכְבָא לֹא מִיַּמֵּשׁ אֶת זֶה. כּוֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁלּוֹ הָיוּ טוֹבִים לִהְיוֹת מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. כּוֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁלּוֹ עָשׂוּ אוֹתוֹ לִהְיוֹת רָאוּי לִהְיוֹת מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. הוּא הָיָה יָכוֹל לְהִתְפַּתַּח כְּמֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. הָיוּ לוֹ כָּל הַדְּרִישׁוֹת לְמֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. דְּרִישׁוֹת לִנְבוּאָה וּלְחֻכְמָה שִׁיְהִיָּה חֹכֵם גָּדוֹל כְּשִׁלְמָה. בְּפוֹטְנָצִיָּה הוּא הָיָה יָכוֹל לְהִתְפַּתַּח כְּמֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. אֲבָל הַשְּׁטָן רָקַד. הַשְּׁטָן נִכְנַס, וְבַר כּוֹכְבָא לֹא הָיָה יָכוֹל לְמַמֵּשׁ אֶת הַיִּיעוּד שֶׁלּוֹ. הֶרְמַב"ם קוֹרָא לְבַר כּוֹכְבָא מֶלֶךְ גָּדוֹל. וְדָמוּ כָּל יִשְׂרָאֵל וְגִדּוּלֵי הַחֲכָמִים שֶׁהוּא הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. זֶה לֹא הָיָה טַעוֹת מִצָּדָם. אֲבָל אַח"כּ זֶה לֹא הִתְמַמֵּשׁ. וְנִפְּלָ בְּיַד הָרֹמָאִיִּים וְנִהְרָגוּ כָּלָם וְהָיְתָה צָרָה

גְּדוּלָּה כְּמוֹ חֶרֶבֶן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִהְיָ מְעוֹרָב עִם גְּאוּוָה. הוּא ר"ל אָמַר שֶׁהָיָה רַק לֹא יִתְעַרֵּב. זֶה מֵה שֶׁמִּנֵּעַ אוֹתוֹ מִלִּהְיוֹת מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. אַחֲרֵת הוּא הָיָה מִתְפַּתַּח כְּמֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. הֶרְמַב"ם בִּהְלָכוֹת מַלְכִּים אָמַר וְנִהְרָג בְּעוֹנוֹתָיו. הֶרְמַב"ם אָפִילוּ לֹא אָמַר וְנִהְרָג בְּעוֹנוֹתָיו. הֶרְמַב"ם בְּפֶרֶק י"א הִלְכוֹת מַלְכִּים הִלְכָה ג' אָמַר: וְאֵל יֵעָלֶה עַל דַּעְתָּךְ שֶׁהַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחַ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים וּמִחֲדָשׁ דְּבָרִים בְּעוֹלָם אוֹ מַחֲיָה מֵתִים וְכִיּוּצָא בְּדְבָרִים אֱלוֹ אֵין הַדְּבַר כֵּךְ. שְׁהָרִי רַבִּי עֲקִיבָא חָכֵם גָּדוֹל מִחֲכָמֵי מִשְׁנָה הָיָה. וְהוּא הָיָה נוֹשֵׂא כָּלֵיו שֶׁל בֶּן כּוֹזִיבָא הַמֶּלֶךְ. וְהוּא הָיָה אָמַר עָלָיו שֶׁהוּא הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. וְדָמָה הוּא וְכָל חֲכָמֵי דוֹרוֹ שֶׁהוּא הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. עַד שֶׁנִּהְרָג בְּעוֹנוֹתָיו. כִּיֹּן שֶׁנִּהְרָג נוֹדֵעַ לָהֶם שְׂאִינוֹ. וְלֹא שְׂאֵלוּ מִמֶּנּוּ חֲכָמִים לֹא אוֹת וְלֹא מוֹפֵת. וְעָקַר הַדְּבָרִים כִּכָּה הָיוּ. שֶׁהִתְנַחֵם הַזֹּאת חֲקִיָּה וּמִשְׁפָּטִיָּה לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים. וְאֵין מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן וְלֹא גוֹרְעִין מֵהֶן: הֶרְמַב"ם אָמַר: שְׁהָרִי רַבִּי עֲקִיבָא חָכֵם גָּדוֹל מִחֲכָמֵי מִשְׁנָה הָיָה. וְהוּא הָיָה נוֹשֵׂא כָּלֵיו שֶׁל בֶּן כּוֹזִיבָא הַמֶּלֶךְ. וְהוּא הָיָה אָמַר עָלָיו שֶׁהוּא הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. וְדָמָה הוּא וְכָל חֲכָמֵי דוֹרוֹ שֶׁהוּא הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. מֵה הֶרְמַב"ם מְדַגִּישׁ פֶּה? שֶׁבַר כּוֹכְבָא הָיָה רָאוּי לִהְיוֹת מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. אִם בַּר כּוֹכְבָא הָיָה מִתְנַהֵג אַחֲרֵת אִזּוֹ הוּא הָיָה מִתְפַּתַּח כְּמֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. עַד שֶׁנִּהְרָג בְּעוֹנוֹתָיו. כִּיֹּן שֶׁנִּהְרָג נוֹדֵעַ לָהֶם שְׂאִינוֹ. לֹא רַק רַבִּי עֲקִיבָא חָשַׁב שֶׁבַר כּוֹכְבָא רָאוּי לִהְיוֹת מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. אֲלָא רֹב חֲכָמֵי דוֹרוֹ סָבְרוּ שֶׁבַר כּוֹכְבָא הָיָה רָאוּי לִהְיוֹת מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. גְּדוּלֵי הַתְנַאִים סָבְרוּ כִּכָּה. חֲכָמֵי הַמִּשְׁנָה. הוּא הָיָה יָכוֹל לְהִתְפַּתַּח כְּמֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ אִם הוּא לֹא הָיָה חוֹטָא בְּגִאוּוָה. חֲזוּ"ל אָמְרִים דְּבַר דּוֹמָה לִגְבִי חֲזָקִיהוּ. רָצָה הַקַּב"ה לַעֲשׂוֹת סִנְחָרִיב גּוֹג וּמִגּוֹג וְחֲזָקִיהוּ מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. כִּי יֵלֵד יֵלֵד לָנוּ בֶּן נֶתָן לָנוּ וְתִהְיֶה הַמְּשִׁיחָה עַל שְׁכָמוֹ וְיִקְרָא שְׁמוֹ פֶּלֶא יוֹעֵץ אֵל גְּבוּר אָבִי עַד שֶׁר שְׁלוֹם. אֲלָא שֶׁהוּא לֹא אָמַר שִׁירָה. לְחֲזָקִיהוּ הָיוּ כָּל הַתְּכּוֹנוֹת לְהִתְפַּתַּח כְּמֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. הָיוּ לוֹ כָּל הַתְּכּוֹנוֹת הָאֵימוּצִיּוֹת וְהָאֵינִטְלֶקְטוּאֵלִיּוֹת הַדְּרוּשׁוֹת לְמֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ. יֵשׁ הִרְבָּה אֲנָשִׁים הַנּוֹלָדִים עִם פּוֹטְנָצִיָּה גְּדוּלָּה וְהַפּוֹטְנָצִיָּה שֶׁלָּהֶם הוֹלֶכֶת לֹאִיבּוֹד. כִּיֹּן שֶׁנִּהְרָג נוֹדֵעַ לָהֶם שְׂאִינוֹ.

וְנִחְרְשָׁה הָעִיר. לְמָה וְנִחְרְשָׁה הָעִיר הִיא כְּזוֹ קֶטְסִטְרוּפָה? הַפִּירוּשׁ שֶׁל וְנִחְרְשָׁה הָעִיר הוּא אַחֲרֵי שֶׁהָעִיר כָּבַר נִחְרְבָה. אִזּוֹ מֵה הִיא הַקֶּטְסִטְרוּפָה הַגְּדוּלָּה שֶׁל וְנִחְרְשָׁה הָעִיר?

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

שלושים יום אלא של עשרים ותשעה ימים. והנהו י' היו בין דרך שלשת ימים וז' - והסגרת מרים וחדש של כ"ט ימים שאכלו בשר הוה ל"ט והשתא אשתכח דמשה שלח מרגלים בכ"ט דסיון: ומכ"ט בסיון עד תשעה באב יש שלושים ותשעה ימים. אלא שהגמרא אומרת שתמוז באותה שנה היה מלא ונמצא שהיה עד תשעה באב ארבעים יום. אנו צריכים לומר שתמוז היה מלא. אחרת לא היו ארבעים יום. ועל זה נאמר קרא עלי מועד. מהגמרא נראה שראש חדש תמוז היה המועד. קרא עלי מועד נוסף. זה תומך בשיטה של הרד"ק שיש שני ימים של ראש חדש גם כשהיו מקדשים על פי ראייה. שהיו שני ימים של ראש חדש אפילו בימי התנ"ך. יש על זה מחלוקת בין הראשונים. הפשטות של הגמרא פה היא שפירוש הפסוק קרא עלי מועד הוא שנהיה יום נוסף של ראש חדש תמוז. ראש חדש הוא נחשב מועד. וככה אומר רש"י בערכין. הגמרא בערכין דף י': אומרת שראש חדש איקרי מועד. ורש"י שם מפרש: ראש חדש איקרי מועד. דכתיב (איכה א) קרא עלי מועד ובפ"ד דמסכת תענית (דף כט.) תמוז דההוא שתא מלויי מליוה דכתיב קרא עלי מועד: אבל יש ראשונים שמפרשים קרא עלי מועד שהפירוש הוא תשעה באב. שתשעה באב נקרא מועד. קרא עלי מועד לשבור בחורי. מהגמרא נראה אחרת. מהגמרא נראה שהפשט הוא שהקב"ה הוסיף עוד יום של חדש תמוז כדי לשבור בחורי. אבל לפי זה העיקר חסר מן הספר. באותה שנה תמוז היה מלא כדי לקבוע את היום של תשעה באב כיום של צרה ואסון. אבל יש ראשונים שמפרשים פסוק זה אחרת. קרא עלי מועד פירושו שה' ציין את תשעה באב כלילה לשבור בחורי. ולכן תמוז באותה שנה היה מלא. אז המילה מועד מכוונת לתשעה באב. ככה שולחן ערוך מפרש את הפסוק. קרא עלי מועד. השולחן ערוך בסימן תקנ"ט סעיף ד' אומר: אין אומרים (ו) תחנון ולא סליחות (הגהות אשרי) בתשעה באב, ואין נופלים על פניהם משום דמקרי מועד. ה' ציין את תשעה באב כלילה של קטסטרופה. לשבור בחורי. לכן תמוז באותה שנה היה מלא. אבל המילה מועד מכוונת לתשעה באב. ה' ציין את הלילה של תשעה באב כלילה של קטסטרופה. קרא עלי מועד לשבור בחורי. אז ראש חדש לא נקרא מועד. אלא תשעה באב נקרא מועד. קרא עלי מועד. תשעה באב הוא היום של חורבן. זה היה יכול להיות בח' באב. אבל ה' ציין את תשעה באב

הרמב"ם בפרק הלכות תעניות הלכה ג' אומר: ובו ביום המוכן לפרענות חרש טורנוסרופוס הרשע את ההיכל ואת סביביו לקים מה שנאמר (ירמיה כו-יח) (מיכה ג-יב) ציון שדה תחרש: מהו האסון הגדול שיש בזה? למה באמת חרשו את העיר? מפני שרצו למחוק את הזהות של העיר. וכנראה שעשו אותו דבר להר הבית. הם רצו שבית המקדש יישכח לגמרי ושיהיה אי אפשר לזהות אותו. נחרשה העיר פירושו שירושלים נחרש.

הגמרא ממשיכה: בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ מנלן דכתיב {שמות מ-יז} ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן ואמר מר שנה ראשונה עשה משה את המשכן שניה הקים משה את המשכן ושלח מרגלים וכתוב {במדבר י-יא} ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש נעלה הענן מעל משכן העדות וכתוב {במדבר י-לג} ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים אמר רבי חמא בר חנינא אותו היום סרו מאחרי ה' וכתוב {במדבר יא-ד} והאספסוף אשר בקרבו התאוות תאוה וישבו ויבכו גם בני ישראל וגו' וכתוב {במדבר יא-כ} עד חדש ימים וגו' דהוה להו עשרין ותרתין בסיון וכתוב {במדבר יב-טו} ותסגר מרים שבעת ימים דהוה להו עשרין ותשעה בסיון וכתוב {במדבר יג-ב} שלח לך אנשים ותניא בעשרים ותשעה בסיון שלח משה מרגלים וכתוב {במדבר יג-כה} וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום הני ארבעים יום נכי חד הוה אמר אביי תמוז דההיא שתא מלויי מליוה דכתיב {איכה א-טו} קרא עלי מועד לשבור בחורי וכתוב {במדבר יד-א} ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם כלילה ההוא - בעשרים לחדש אייר הם עברו מהר סיני. ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים. אז כמה ימים נשארו באייר? עשרה ימים. רש"י אומר: כשתטול י"ט ימים מחדש אייר קודם עליית הענן פשו להו י' - שהחדשים שרש"י עכשיו פועל אתם הם חדשים לא של

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

הפשט הוא ככה. מכיוון שהוא יום המיועד לפורעניות לכן הוא יום שבו סתם תפילתי. אין תפילה בתשעה באב. תפילה לא מתקבלת בתשעה באב. תשעה באב הוא יום של סתם תפילתי. מכיוון שתשעה באב הוא מועד לרעה לכן אין תפילה בתשעה באב. מה זה תחנון? תחנון הוא תפילה. זה לא מפני שתעה באב הוא יו"ט. חס ושלום! יש אומרים שזה מועד מפני שהרמב"ם אומר שלימות המשיח תשעה באב יהיה יו"ט. זה פשט אחד. קרא עלי מועד. מפני שתשעה באב יהיה יו"ט לששון ולשמחה. ככה אומר הרמב"ם. מועד הוא או ר"ל לפורעניות או לשמחה. קרא עלי צועד פירוש של אירוע של קטסטרופה צריך לקרות בתשעה באב. קארא עלי מועד לשבור בחורי. תשעה באב הוא יום שמיועד לשבור בחורי. ומכיוון שהוא יום כזה של צרה וקטסטרופה לכן סתם תפילתי. לכן אין תפילת נעילה בתשעה באב. זה לא רק מנהג לגבי תחנון. התוספות בפסחים שואלים למה אין תפילת נעילה בתשעה באב? הרי תשעה באב הוא תענית ציבור. ויש עוד שאלה. למה לא אומרים סליחות בתשעה באב? בתענית תמיד אומרים סליחות שהעיקר של סליחות הוא י"ג מדות של רחמים. אבל בתשעה באב אומרים קינות ולא סליחות. זה מפני שתשעה באב הוא לא יום של תפילה. סתם תפילתי. ולכן אין תפילת נעילה בתשעה באב. תשעה באב הוא לא יום של תפלה. הוא יום של אבלות. ולכן איו נעילה בתשעה באב. יש נעילה בתענית רק כשהוא תענית של תפילה. בתשעה באב התענית הוא תענית של אבלות ולא של תפלה.

אמנם הרמב"ן מסתפק אם יש תפילת נעילה בתשעה באב. יש ברמב"ן צד לומר שיש תפילת נעילה בתשעה באב. אבל מנהג כל ישראל הוא שאין תפילת נעילה בתשעה באב. מעולם לא שמענו על אף אחד שמתפללים נעילה בתשעה באב. והרמב"ן עצמו אמר פוק חזי מאי עמא דבר. הרמב"ן היה מוטרד בשאלה זו. אבל זה לא רק הרמב"ן. אבל זה גמרא מפורשת בפסחים שאין תפילת נעילה בתשעה באב. אלא שהרמב"ן מסתפק בזה מפני שהוא מביא גמרא במגילה שממנה נראה שיש תפילת נעילה בתשעה באב. והרמב"ן בתורת האדם דן בזה אם יש ראייה מהגמרא במגילה על זה. והמסקנה של הרמב"ן היא פוק חזי מאי עמא דבר, והיינו שאין תפילת נעילה בתשעה

להיות היום של חורבן. קרא עלי מועד. תשעה באב הוא הלילה של חורבן. יום תשעה. לשבור בחורי. אז אנו צריכים לומר שהמרגלים חזרו בליל תשעה באב. שזה הלילה של קטסטרופה. ואם תמוז באותה שנה היה חדש חסר אז לילה זו של קטסטרופה - לילה של שובם של המרגלים - לא היה בתשעה באב. לכן אנו מוכרחים לומר שתמוז באותה שנה היה מלא. קרא עלי מועד פירוש הקטסטרופה של חורבן. חורבן הוא אך ורק בתשעה באב. תשעה באב הוא בבחינה של מגלגלים חובה על ידי חייב. תשעה באב הוא ר"ל הלילה של אסון וקטסטרופה. הלילה של חורבן. לא שום לילה אחר. רק תשעה באב. אנו ממילא צריכים לומר שהמרגלים הגיעו בלילה של תשעה באב. שהלילה של שובם של המרגלים היה קטסטרופה גדולה. לכן אנו צריכים לומר שתמוז של אותה שנה היה מלא. לפי פירוש זה מועד הוא תשעה באב. אבל הרבה ראשונים מפרשים קרא עלי מועד הוא יום נוסף של ראש חדש תמוז כדי לשבור בחורי בתשעה באב.

אז יש מחלוקת ראשונים איך לפרש את הפסוק קרא עלי מועד. המנהג הוא שלא אומרים תחנון בתשעה באב. וכן אין אומרים בתשעה באב למנצח יענך ה' ביום צרה. זה מפני שתשעה באב הוא כמו יו"ט מכיוון שבפסוק זה תשעה באב נקרא מועד. המקור לזה הוא הגמרא פה. אלא שהשאלה היא אם מועד מכון לראש חדש או מועד מכון לתשעה באב.

אבל אפילו אם נאמר שהמועד הוא תשעה באב למה מחמת זה לא נאמר תחנון בתשעה באב? מה זה קשור לתחנון? אנו קוראים לתשעה באב יום המר והנמזה. קרא עלי מועד. מועד זה הוא יום המר והנמזה. הקטסטרופה שאירעה הייתה צריכה לקרות בתשעה באב. מגלגלים חובה על ידי חייב. אז איך זה קשור לתחנון?

קול בריסק

הגות ועיון מבית אבא

הרמב"ם. אנו לא היינו מופתעים בשום צד. אבל זה הסיבה למה המנהג הוא לא לומר תחנון בתשעה באב. גם זה נחשב מועד. מועד פירושו יום של מדת הדין. למשל, למה לא אומרים תהלים בלילה? מפני שבלילה יש מדת הדין. לכן לא אומרים תחנונים בלילה. הלילה קודם חצות הוא תורה. ואחר חצות הוא שירות ותשבחות. ככה אומרת הגמרא על דוד המלך. עד חצות הלילה דוד היה לומד תורה. **רב אשי אמר עד חצות לילה היה עוסק בדברי תורה מכאן ואילך בשירות ותשבחות.** (מסכת ברכות דף ג':) למה דוד חילק את הלילה לשנים ובחלק אחד דוד היה לומד תורה ובחלק השני דוד היה אומר שירות ותשבחות? מפני שלפי הקבלה אחר חצות זה מדת הרחמים. ממילא אחר חצות מתחילים לומר תהלים. אבל חצי הראשון של הלילה הוא מדת הדין. זה דומה למה שאנו אומרים לגבי תשעה באב. תשעה באב הוא מדת הדין מתוחה. ולכן אין תחינה בתשעה באב. יש תפילה בתשעה באב, אבל אין תחינה.

(רבי יונתן אייבשיץ ביערות דבש אומר לא האריך בפיוטים שבשחרית של יום ראשון של ראש השנה מפני ששופר צריך להפוך מדת הדין למדת הרחמים. לכן צריכים לא לאחר את תקיעת שופר.)

באב. ולמה אין תפילת נעילה בתשעה באב? התירוץ הוא שיש שני קיומים בתענית. קיום אחד של תענית הוא קיום של סליחה. ככה זה בכל התעניות. קיום של סליחה, תפילה ותחנונים. על הצר הצורך אתכם והרעותם בחצוצרות. ותשעה באב הוא קיום של אבלות. בתענית רגילה אין אבלות. ושבעה עשר בתמוז הוא תענית כמו כל תענית אחרת. אבל תשעה באב הוא תענית של אבלות. זו היא הגזזה"כ של סתם תפילתי. זו היא הגזזה"כ של תשעה באב. סתם תפילתי.

אבל אנו בכל זאת מתפללים בתשעה בבאב. וזה מפני שהתפילות הן סידורו של יום. כמו שאנו אומרים לגבי לימוד תורה בתשעה באב. איך אנו אומרים בתשעה באב המשניות של איזהו מקומן של זבחים. הרמב"ן אומר שזה מותר מפני שהוא סידורו של יום. איך אנו אומרים קריאת שמע בתשעה באב? הרי אסור בתשעה באב ללמוד תורה. זה מפני שתשעה באב הוא סידורו של יום. איך קוראים בתורה בתשעה באב? מפני שהוא סידורו של יום. אבל תחנון לא נחשב סידורו של יום. תחנון הוא תחנון של היחיד. שמונה עשרה הוא סידורו של יום. לכן אין אומרים תחנון בתשעה באב. תחנון הוא תפילה. תחנון הוא סליחה. אצל חסידים זה בוודאי ככה. החסידים אומרים י"ג מדות של רחמים ביחד עם התחנון. החסידים אומרים סליחות כל יום. אבל תחנון הוא לא סידורו של יום. סידורו של יום הוא רק אם יש טקסט שצריכים לומר. לסידורו של יום לא מספיק שיש קביעות לומר אלא צריכים גם שיש קביעות מה לומר. בתחנון אין קביעות מה לומר. אחד יכול לומר כל דבר בתחנון. הרמב"ם אומר על תחנון ומתחנון כפי לשונו. כל אחד יכול לומר כל תחנון שהוא רוצה. תחנון הוא אמנם קיום של שמונה עשרה. אבל תחנון הוא בכל זאת לא סידורו של יום. אלא שאנו לא יודעים אם לפי הרמב"ם אומרים תחנון בתשעה באב או לא אומרים תחנון בתשעה באב. אין לנו סידור שלם של